

שיעור מספר 11

3 - 9 דצמבר

מתוך הסערה

שבת אחר הצהריים

קיראו את הפסוקים הבאים לקראת שיעור השבת השבועי: איוב 38,39, יוחנן 1:29, מתי 13:16, 1 קורינתים 1:18-27, איוב 2-40:1-6, לוקס 8:1-5.

פסוק לשינון: "אִיפֹה הִיִּיתַ בְּיַסְדֵי-אֶרֶץ הַגְּדָאִים-יָדְעֶתָ בִּינָה" איוב 4:38

לא משנה מהם ההבדלים בין הדמויות השונות בספר איוב יש להם דבר אחד משותף: יש להם הרבה מה לומר על אלוהים, או לפחות על הבנתם של אלוהים. וכפי שראינו ניתן להסכים עם רוב דבריהם. אחרי הכל, מי יתווכח עם הטענה: "וְאֹלָם שְׂאֵל-נָא בְּהִמּוֹת וְתַרְכָּךְ וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְיַגְד־לְךָ; או שִׁיחַ לְאֶרֶץ וְתַרְכָּךְ וְיִסְפְּרוּ לְךָ דְגֵי הַיָּם מִי לֹא-יָדַע בְּכָל-אֵלֶּה כִּי יָד-יְהוָה עֲשֶׂתָה זֹאת; אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נִפְשׂ כָּל-רוּחַ כָּל-בְּשָׂר-אִישׁ" (איוב 10-12)

או עם זה: "הֲאֵל יַעֲנֶת מְשֻׁפָּט וְאִם-שְׂדֵי יַעֲנֶת-צָדִיק" (איוב 3:8). למרות שהקשר של הספר הוא סבלו של איוב, המיקוד של הדיון היה אלוהים. אך אלוהים נשאר מאחורי הקלעים ברוב הספר, למעט הפרקים הראשונים שלו. כל זה משתנה ברגע אחד. אלוהים עצמו – הנושא של דיונים וויכוחים כה ארוכים בספר איוב – ידבר עכשיו על עצמו.

מתוך הסערה

קראו איוב 1:38. כיצד ההתחלה של הדיאלוג הזה שונה מהתחלות של הדיאלוגים האחרים?

באופן פאותמי ומפתיע אלוהים מופיע בספר איוב, בפעם הראשונה אחרי איוב 6: 2 "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן הֲנוּ בְיָדְךָ אֵדָא אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר".

שום דבר אינו מכין את הקורא להופעתו הפתאומית של אלוהים. פרק 37 של ספר איוב נגמר בנאומו של אליהו והדבר הבא שאנו קוראים זה: "וַיַּעַן-יְהוָה אֶת-אִיֹּב מִנְהַסְעֵרָה" (איוב 1:38). ופתאום נשארים רק איוב ואלוהים, כאילו ששאר הגברים אינם חשובים בכלל, לפחות ברגע זה.

המילה סערה מופיעה בעוד כמה מקומות במקרא אשר מתארים את הופעתו של אלוהים מול האנשים (ראו ישעיה 6: 29, זכריה 14: 9). המילה הזאת מופיעה גם בתיאור עלייתו של אליהו הנביא השמימה: "וַיְהִי בְהֶעָלֹת יְהוָה אֶת-אֱלֹהָיו בְּסַעֲרָה הַשָּׁמַיִם" (מלכים ב' 1: 2).

למרות שלא ניתנו לנו פרטים פיזיים כלשהם על אותה "תיאופניה" (הופעתו הנראית של אלוהים לאנושות), ברור לנו שאלוהים איננו מדבר עם איוב ב"קול דְּמָמָה דְּקָה" (מלכים א' 12: 19). להיפך, אלוהים מתגלה בהופעה עוצמתית מאוד, כזאת שבטוח תשב את תשומת ליבו של איוב.

בטח שזאת לא הפעם היחידה שבה אלוהים מתגלה לאנושות. שוב ושוב, המקרא מדגיש את קרבתו של האל אלינו.

מה אומרים לנו הפסוקים הבאים לגבי קרבתו של האלוהים אלינו?

בראשית 6-15: 1, בראשית 32-24: 32, יוחנן 1: 29.

כתבי הקודש מלמדים אותנו שאלוהים איננו אל רחוק, אשר ברא את העולם ולאחר מכן השאיר אותנו בללות עם עצמינו. להיפך, הוא אלוהים אשר מתקשר איתנו בצורה פעילה מאוד. לא משנה באיזה צרות או קשיים אנו נתקלים, יש לנו ביטחון בכך שאלוהים הוא תמיד לידינו ואנו יכולים לבטוח בו.

דבר אחד – זה להאמין שאלוהים הוא מאוד קרוב, ודבר אחר לגמרי – לחוות את אותה הקרבה. כיצד אנו יכולים להתקרב אל אלוהים ולשאוב תקווה ונחמה מתוך היחסים עימו?

שאלותיו של אלוהים

אחרי מה שנדמה היה לאיוב כשתיקה ארוכה, לבסוף אלוהים מדבר עימו, אפילו שמה שהוא אומר זה לא בדיוק מה שאיוב רצה לשמוע.
מה הייתה שאלתו הראשונה של אלוהים לאיוב ועל מה היא מרמזת? איוב 2: 38.

לאורך המקרא אנו רואים את אלוהים אשר שואל את האנשים שאלות שונות. זה לא בגלל שהוא אינו יודע את התשובה לשאלות הללו. להיפך, כפי שעושה מורה טוב לעיתים קרובות, הוא שואל שאלות בגלל שזו דרך אפקטיבית מאוד לגרום לנו לחשוב על מצבינו, להתעמת עם עצמינו, לעזור לנו להבין נושא מסוים ולהגיע למסקנות מתאימות. לכן השאלות שאלוהים שואל אינן באות ללמד אותן משהו שהוא אינו מבין. במקום זאת, לעיתים קרובות הן נשאלות על מנת לעזור לאנשים ללמוד דברים שהם אולי צריכים להבין טוב יותר. שאלותיו של אלוהים הינן אמצעי רטורי העוזר לאנשים להגיע לאמת. **קראו את השאלות הבאות שאלוהים שואל. מה לדעתכם המטרה שלשמה אלוהים שואל אותן? איזה נקודה הוא רוצה לחדד?**

בראשית 11: 3

בראשית 9: 4

מלכים א' 9: 19

מעשי השליחים 4: 9

מתי 13: 16

לאיוב היו הרבה דברים שהוא רצה לומר על אלוהים, ואלוהים מן הסתם רצה שהוא יראה שלמעשה איננו יודעים או מבינים הרבה מאוד דברים על בוראינו. בהרבה מובנים, שאלותיו הראשונות של אלוהים מקבילות לחלק מהדברים שנאמרו על ידי חברי איוב גם כן (ראו איוב 1, 2, 8, 11: 1-3, 15: 1-3).

אילו אלוהים היה שואל אתכם שאלה על מצב חייכם כעת, מה לדעתכם הוא היה שואל ומה הייתם עונים לו? מה אתם יכולים ללמוד מן השאלה ששאל אלוהים והתשובה שקבל איוב?

אלוהים כבורא

קראו איוב 41-48:38. אילו שאלות אלוהים שואל את איוב ומה הייתה המטרה של כל אותן השאלות?

אילו איוב ציפה לקבל הסבר מדוע כל האסונות הללו פקדו אותו, הוא אינו מקבל אותן. במקום זאת, הוא מקבל מטר של שאלות רטוריות אשר מעמידות את כוח העצום של הבורא כנגד התחלופה והתעלמות מהמסקנות של איוב.

”איפה היית בַּיָּסְדִי-אֶכְרָךְ הַגֵּד אִם-יָדַעְתָּ בִּינְהָ” (איוב 4:38). אחרי שאלוהים מזכיר את כל הדברים אשר נבראו ראשונים – מהם מקורות הארץ, הים, האור והחושך – הוא אומר לאיוב (בעיקר) שבטח הוא יודע את כל התשובות לשאלות הללו, מכיוון ש”אִז תִּגְלֹד וּמִסְפֵּר יִמְיָךְ רַבִּים” (איוב 21:38).

לאחר מכן אלוהים מתאר את הנפלאות והמסתורין של הטבע, שוב בעזרת סדרת שאלות רטוריות שנוגעות לא רק ביסודות הארץ, אלא גם במסתורי מזג האוויר והכוכבים עצמם. ”הֲתִקְשֶׁר מַעְדְּנֹתַי כִּימָה אוּ-מִשְׁכֹּתַי כְּסִיל תִּפְתַּח” (איוב 31:38). ואז הוא חוזר שוב פעם אל הארץ ומדבר על דברים החל מפנים האדם (איוב 36:38) ועד לחיות בר (איוב 41-39:38) – נושא שמתגלה לפרטי פרטים בפרק 39. אילו ספר זה היה נכתב היום, ייתכן שאלוהים היה שואל ”מי חיבר את הקווארקים בתוך הפרוטונים והנויטרונים? היכן היית כאשר בפעם הראשונה מדדתי את מסת הפלנק? האם על ידי חכמתך כוח הכבידה מעקם את המרחב והזמן?”

התשובה לכל השאלות הללו: כמובן שלא! איוב לא נכח בכל האירועים הללו, והיה לו ידע מוגבל ביותר לגבי התופעות אשר אלוהים מתייחס אליהן. אלוהים רצה להראות לאיוב שאפילו שהוא בעל חוכמה וידע ועל אף שהוא דיבר ”נכונה” (איוב 7:42) על אלוהים בהשוואה לשאר הדוברים, איוב עדיין ידע כל כך מעט. והחוסר ידע הזה בולט הכי הרבה בהתעלמותו המוחלטת של איוב מפלאי העולם שנברא על ידי האלוהים.

אילו איוב ידע כל כך מעט על הבריאה, מה הוא יכל להבין על הבורא עצמו? איזה הבדל עצום בין הבורא לנברא, בין אלוהים לבין האנושות. למרות שאלוהים משווה את עצמו כנגד איוב, כל ייצור אנושי (מלבד ישוע) יכול להתאים למצב זה. מי אנו לעומת האלוהים? עם כל זה, ראו מה עשה אלוהים על מנת להצילינו מידי החטא ואיזו תקווה נפלאה לשהות עימו לנצח הוא מציע לנו.

הכמת החכמים

מנקודת המבט שלנו של היום, קל לנו להסתכל על השאלות שאלוהים שואל את איוב ולהבין כמה מעט אדם כמו איוב, שחי לפני אלפי שנה, יכל להבין על העולם שנברא. למשל, רק בסביבות 1500 לספירה, אנשים (לפחות חלק מהם) הבינו סוף סוף שתנועת השמש והירח על פני השמים הם תוצאה של סיבוב כדור הארץ מסביבו ותנועתו סביב השמש – עובדה שרובינו לוקחים אותה כברורה מעליו היום.

הודות למדע המודרני בעיקר, היום אנו בעלי ידע רב על עולם הטבע, אשר אנשים בתקופת המקרא רק החלו לגלות. ואפילו היום עם כל הידע שלנו, אנחנו כל כך מוגבלים מבחינת הבנת כל תהליכי הטבע ומקורם.

קראו שוב פעם את שאלותיו של אלוהים באיוב ו-39. עד כמה אדם מודרני היה מצליח לענות טוב על אותן השאלות?

אין ספק שהמדע פתח בפנינו היבטים של מציאות אשר היו מוחבאים לפני כן. אף על פי כן, יש עוד כל כך הרבה דברים ללמוד עליהם. בהרבה מובנים, ללא הסר הוד וסודיות מבריאתו של אלוהים, המדע הפך אותו לעוד יותר מרתק וחשף את העומק והמורכבות של הטבע, אשר דורות קודמים לא ידעו על כך דבר.

”הַנְּסֻתָּרִת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלֶּת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד-עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת” (דברים 28: 28). הקדוש ברוך הוא לא גילה מעולם לאדם באיזה אופן הוא חולל את מעשה הבריאה. המדע האנושי אינו מסוגל לחקור את צפונותיו של מלך המלכים. כוח היוצר של ה' נבצר מבינתנו, ממש כשם שקיומו של הבורא אינו נהיר לנו. “ (אלן ג' וייט, אבות האומה ונביאי ישראל, עמ' 84).

למרות זאת, איזו אזהרה עלינו לקחת בחשבון מתוך הפסוקים הללו בקשר למגבלות הרבות של ידע האדם? 1 קורינתים 19: 3, 1 קורינתים 18-27: 1.

למרות מאגרי הידע הרבים אשר צברנו בכמה מאות שנים האחרונות, הבריאה נשארת מלאת פלאים ומסתורין, אשר אנו יכולים להבינה רק על קצה המזלג. ככול שלומדים אנו על העולם שנברא, כך הוא נראה לנו מופלא ומיסתורי יותר. באילו דרכים העולם שנברא גורם לכם לתמוה בפני כוחו של האל?

נחמה על עפר ואפר

קראו איוב 4:1-40 ו-איוב 6:1-42. מה הייתה תשובתו של איוב להתגלות האלוהים?

ברור שאיוב היה רווי במה שאלוהים הראה לו. למעשה, באיוב 3: 42 כאשר הוא אומר "מי זה מעלים עצה בלי-דעת" הוא ענה על שאלתו הראשונה של אלוהים אליו. עכשיו איוב ידע את התשובה: זה הוא, איוב, דיבר על הדברים שלא היה לו מושג לגביהם. ראו גם את מה שאיוב אומר באיוב 5: 42. למרות שהוא רק שמע על אלוהים, עכשיו כשהוא ראה אותו – הוא קיבל ראייה טובה יותר של אלוהים – בעצם הוא ראה מיהו אלוהים באמת. לכן הוא מתנהג בצורה הזאת, הוא מנער את עצמו ומתנחם בעפר ואפר. קראו ישעיה 5:1-6 ו- לוקס 8:1-5. כיצד התגובה כאן מקבילה לתגובתו של איוב?

מה שאנו רואים בכל המקרים הללו, זאת הצהרה של אמת אחת, והיא – טבעה החוטא של אנושות. "הַאִישׁ הַהוּא תָם וְיָשָׁר וְיָרָא אֱלֹהִים וְסָר מִקְרַע" (איוב 1: 1). ולמרות נסיונותיו הרבים של השטן להקימו נגד אלוהים, איוב נשאר נאמן לאלוהים לאורך הסיפור.

ובכל זאת – מה? כפי שקרה עם ישעיה וכיפא, הצצה קטנה על קדשותו וכוחו של אלוהים הספיקה לאיוב על מנת להרגיש את נחותו ואת טבעו המלא בחטא. כל זה מפני שאנחנו אנשים שרויים בחטא אשר מטבעינו להימצא בעימות עם אלוהים. לכן, אף אחד אינו יכול להושיע את עצמו; אף אחד אינו יכול לעשות מספיק מעשים טובים בכדי לזכות במשהו מאלוהים. זאת הסיבה שכולנו – אפילו ה"טובים ביותר" שבינינו, שכמו איוב - יראי אלוהים, תמים וישרים, זקוקים לחסד, זקוקים למושיע, זקוקים למישהו שיעשה בשבילנו את מה שאיננו יכולים לעשות. למרבה המזל, יש לנו את כל זה ואפילו יותר מכך, בישוע המשיח.

דמיינו לעצמכם שאתם עומדים לפני ה' ממש ברגע זה. מה הייתה תגובתכם?

נקודות למחשבה

"הקדוש ברוך-הוא התיר לזרם של אור להישפך על העולם בתחומי המדע והאומנות. ואולם, כאשר אנשים המתיימרים להיות אנשי מדע מטפלים בנושאים אלו מתוך נקודת מבט אנושית בלבד, אין ספק שהם יגיעו למסקנות מוטעות. ייתכן כי אין כל רע בהעלאת השערות בנוגע לדברים שה' לא גילה לנו בדברו, וזאת במידה והתיאוריות שלנו אינן סותרות את העובדות המקראיות. ואולם, אנשים הזונחים את דבר ה' ומבקשים להסביר את מעשה הבריאה, מתוך הסתמכות על עקרונות מדעיים, נסחפים ללא מפה ומצפן על פני אוקיינוס לא נודע. כאשר המוחות הגדולים ביותר אינם מבססים את עבודת המחקר שלהם על דבר האלוהים, הם הופכים אובדי עצות בניסיונם להתחקות אחר הקשר שבין המדע להתגלות האלוהית. מכיוון שהבורא ומעשי בריאתו נבצרים כל כך מהבנתם, עד כי אינם מסוגלים להסבירם על ידי חוקי הטבע, הם קובעים כי ההיסטוריה המתועדת בכתבי הקודש איננה מהימנה. אנשים המפקפקים במהימנות התנ"ך והברית החדשה יודרכו לעשות צעד נוסף, היינו, לפקפק בקיומו של אלוהים; ואז, לאחר שיתנתקו מן העוגן שלהם, הם ימשיכו לחפש ללא הרף אחר מבוקשם ולחבוט בקדחתנות על סלעי הכפירה" (אלן ג' וייט, אבות האומה ונביאי ישראל, עמ' 84).

שאלות לדיון:

1. קראו את הקטע לעיל מתוך אלן ג' וייט. איזה מגמה אנו רואים היום במדע המודרני, אשר אלן וייט הזהירה לגביה? מאילו דברים במדע המודרני באים כנגד מה שאומר דבר אלוהים?
2. אלפרד נורט וייטהד, מתמטיקאי מפורסם וסופר אשר חי במאה הקודמת אמר את הדבר הבא: "לפני חמישים ושבע שנה הייתי סטודנט צעיר באוניברסיטת קמברידג'. למדתי מתמטיקה ומדעים מהאנשים המבריקים ביותר בתחום והייתי אחד הטובים בניהם; מתחילת המאה ראיתי שכל אחת מהנחות היסוד של שתי התחומים הופרכו לגמרי... אך עדיין המגלים של היפוטזות חדשות במדע מצהירים, כי "הנה, לבסוף הגענו למשהו ודאי" (A. N. Whitehead, Dialogues, of Alfred North Whitehead). מה הקטע הבא מלמד אותנו על יחסינו למה ש"המוחות הגדולים" מלמדים אותנו, במיוחד כשהם דוגלים במשהו שמנוגד לחלוטין לנאמר בדבר אדוני?
3. אילו נפלאות הבריאה, אשר האנשים בזמני איוב (או אפילו כמאתיים שנה אחורה) לא יכלו להבין, המדע המודרני מגלה לנו? כיצד אותן תגליות חושפות בפנינו את כוחו המדהים של הבורא אף יותר?